

tulu odawa hinnaga oleme ostnud. — Siin nõnda kui sarnastes asjus ei ole kurjemat vastaniku, kui lahkumine wanast õpitud wiisist, mis rahwas ei raatsi maha jätta, enne kui suurema osa tuimus uuendusest märkab täieliku aru saada. Peaks igas kogukonnas Peeter Mõistandi sarnatsid mehi leitama, kes armastuses tulise waimuga uut paremat käsi wõttaksid ja ei wäsiks ära teiste nõdramatele teed juhutada ja äraseletada, mis neile kasuks tuleb, siis oleksiwad meie asjad poole saea aastasel priiusel palju laugemale jõudnud kui praegu on. Aga kui, kuda ülewal nimetati, ise targemad mehed laste karjaskäimise mahajätmist wõimatumaks arwawad, kes tohiks siis oskamata Gestirahwa käest paremat minna nõudma, ehk imeks panna, kui wanri rattad wanast roopast wälja ei pease! — Reid on praegu wäga pisut, kes seda wigadust äratunnewad, et meil õelamat waenlast ei ole, kui — õpetuse puudust. Sellepärast peaksid wigaduse tundjad ennast ühte seltsi heitma ja kõigest wäest wana pimeduse wasta hakama sõdima. Aleksandri kooli alustamisega ei ole meil weel sugugi kiirust, aga seda suuremat hoolt peaksime selle eest kandma, et meie küla ja kihelkonna koolid parema joonele lähaksiwad, ja igaks omalt kohalt täidaks, mis tema kohus on. Täidawad nemad oma kohut, siis saab nende õpetustest küllate meie põllumeestele, misga nemad kui oma silmaga waatajad eluteed edasi wõitwad minna, ja ei mitte kui rumalad kalad iga pettise mõrda ujuda. — Tahawad mõningad kõrgemale lennata, siis saawad

nemad pärast kui enne teeradasi leidma, kus peal nemad teistest mööda wõiwad joosta, kui neil selle tarwis küllalist rammu on. Aga pea koolitamine üksi ei aita inimesele, kui süda harumata jääb; esimene peab temale walgust, teine soea andma: siis wast wõib koolitamisest täielik tulu tulla. — Aga nii kaua kui suurem hulk juba raskestis arwab mõned kopikad aastas küla ja kihelkonna kooli heaks wälja anda, ei tohi kellelgi vähemat lootust olla, et kitsasuuga Eesti raha lotid sõhärdust kapitali jalule saawad toimetama, mis ühe kõrgema kooli asutamine ja ülalpidamine tarwitab. Iga andja loodab, et teised palju rohkem saawad andma kui tema, ja et kõik ühtewiisi loodawad ja igamees ennast teise kuku peale arwab wõima toetada, sellepärast ei wõi midagi nimetuse wäärt kokku tulla.

Mis seie saadik koolidest meile asutatud ja ülalpeetud, on enamist kõik wõõraste armu andede läbi sündinud; mõisnikud andsiwad koolide tarwis kord suuremad, kord vähemad maatükid ja hoonete ehitamise tarwitused, kus mõningad kaa ehitamised oma peale wõtsid. Meilt ei nõutud suuremat, kui et pidime — lapsed kooli saatma. Muisamati oliwad kirjuri õpetajad koolide ülewaotmist ja laste läbikatsumist eneste hooleks wõtnud, üks töö, mis neile palju aega raiskas ja midagi kahjutasumist ei toonud. Nii wäha kui kingitud hobusel suhu waadatakse, tohiks meil nurisemise õigust olla, kui midagi poolikut ja wigalist kooli asjus leidmise. Teistwiisi näitab lugu nüüd, kus meie ise koolid enda õla peale peame tõst-